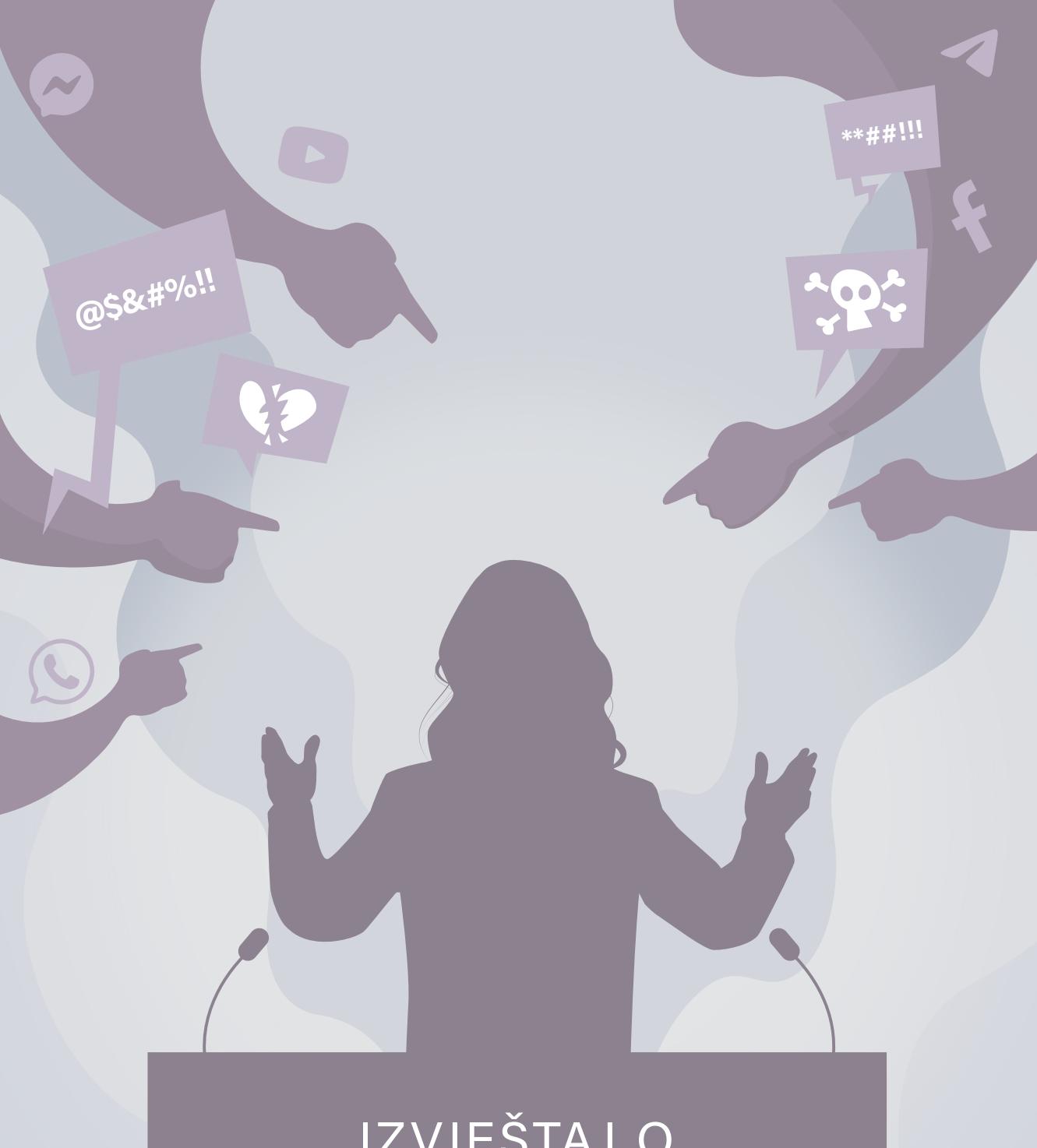

IZVJEŠTAJ O
ONLINE NASILJU I GOVORU MRŽNJE
PREMA ŽENAMA U POLITICI U CRNOJ GORI

IZVJEŠTAJ O
ONLINE NASILJU I GOVORU MRŽNJE
PREMA ŽENAMA U POLITICI U CRNOJ GORI

IZVJEŠTAJ O

ONLINE NASILJU I GOVORU MRŽNJE

PREMA ŽENAMA U POLITICI U CRNOJ GORI

Za izdavača:

Centar za monitoring i istraživanje CeMI
Bul. Svetog Petra Cetinjskog 96, VI/12
e-mail: info@cemi.org.me
www.cemi.org.me

Autori:

Teodora Gilić
Andrea Rovčanin

Januar, 2024. godine

Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava

Izvještaj je nastao u okviru projekta "Doprinos povećanju ženskog političkog aktivizma u Crnoj Gori", koji je finansiran od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava u Crnoj Gori. Stavovi i mišljenja izneseni u ovom Izvještaju ne predstavljaju nužno i stavove donatora.

1. UVOD	9
2. RODNA RAVNOPRAVNOST U CRNOJ GORI	11
3. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA SPROVOĐENJE POLITIKE RODNE RAVNOPRAVNOSTI	12
4. ZAKONSKI OKVIR	13
4.1. NACIONALNI OKVIR ZA RODNU RAVNOPRAVNOST I LJUDSKA PRAVA U CRNOJ GORI: USTAV I ZAKONI	13
4.2. MEĐUNARODNI OKVIR ZA RODNU RAVNOPRAVNOST I LJUDSKA PRAVA U CRNOJ GORI	14
5. ZASTUPLJENOST ŽENA U POLITICI - UZROCI I POSLJEDICE	17
5.1. ZASTUPLJENOST ŽENA U ZAKONODAVNOJ VLASTI	17
5.2. ZASTUPLJENOST ŽENA U IZVRŠNOJ VLASTI	19
6. POJMOVNA ODREĐENJA	21
7. ANALIZA ONLINE NASILJA	22
7.1. METODOLOGIJA	22
7.2. PRIMJERI ONLINE NASILJA USMJERENOG PREMA ŽENAMA IZ JAVNO-POLITIČKOG ŽIVOTA CRNE GORE	22
7.2.1. PRIMJER BR. 1: GOVOR MRŽNJE UPUĆEN POSLANICI ALEKSANDRI VUKOVIĆ KUČ	22
7.2.2. PRIMJER BR. 2: GOVOR MRŽNJE UPUĆEN BIVŠOJ POSLANICI DRAGINJI VUKSANOVIĆ STANKOVIĆ	26
7.2.3. PRIMJER BR. 3: GOVOR MRŽNJE UPUĆEN BOŽENI JELUŠIĆ I SUADI ZORONJIĆ	30
8. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	32
8.1. PREPORUKE:	32
9. LEKSIKON POJMOVA:	33
BIBLIOGRAFIJA:	36

UVOD

1.

Pojava interneta i brzi razvoj informacijske tehnologije značajno su izmijenili način komunikacije. U takvom digitalnom okruženju, tradicionalni mediji su suočeni s izazovima i postepeno gube svoj dosadašnji uticaj, ustupajući mjesto novim medijima, s posebnim naglaskom na socijalnim mrežama. Lako je očigledno da komunikacija putem interneta nosi brojne prednosti, ne smijemo zanemariti i drugu stranu tehnološkog napretka, koja je donijela niz negativnih trendova.

Socijalne mreže, kao jedan od najistaknutijih oblika digitalne komunikacije, su postale platforma na kojoj se često promovišu narativi koji imaju za cilj da obeshrabre pojedince koji se angažuju u javnom diskursu, a posebno su ugrožene žene. Problem mizoginije i seksizma u medijima i na društvenim mrežama nije samo lokalno pitanje, već se manifestuje širom svijeta. Ovaj oblik diskriminacije žena nije samo napad na njihovo pravo na slobodno izražavanje, već i direktno ugrožava temeljne principe rodne ravnopravnosti i demokratije. Seksistički komentari, stereotipi i uvrede upućene ženama na internetu i u medijima često ih izoljuju i stvaraju osjećaj nesigurnosti. Ova atmosfera straha može dovesti do samocenzure kod žena, ograničavajući njihovu volju da aktivno učestvuju u javnom dijalogu. Još gore, takav seksistički sadržaj često podržava postojeće nejednakosti između polova, čime se produbljuje ukorijenjen problem rodne diskriminacije.

Suočeni s ovim izazovima, države širom svijeta moraju pažljivo razmotriti kako da se nose s negativnim aspektima digitalne komunikacije, a istovremeno podržati inkluzivniji i ravnopravniji pristup javnom prostoru, sa posebnim fokusom na zaštitu žena od online zlostavljanja i diskriminacije.

Rodna ravnopravnost u Crnoj Gori još uvijek nije dostigla zadovoljavajući nivo i predstavlja izvor mnogih izazova sa kojima se suočavaju žene unutar zemlje. Problem rodne ravnopravnosti manifestuje se u različitim sferama društva, od ekonomске do političke, te zahtijeva dublju analizu kako bismo razumijeli njegove posljedice. Ovaj izvještaj se fokusira na analizu govora mržnje, online nasilja i seksizma usmjerenih prema ženama koje se bave politikom, novinarstvom, aktivizmom i sličnim javnim djelatnostima u Crnoj Gori. Izvještaj proizilazi iz projekta "Doprinos povećanju ženskog političkog aktivizma u Crnoj Gori," koji je finansijski podržan od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava Crne Gore.

Glavni cilj ovog izvještaja je da naglasi da žene u politici nijesu adekvatno zaštićene u digitalnom prostoru i svakodnevno su izložene riziku govora mržnje, osvetničke pornografije i drugih oblika digitalnog nasilja. Kako bismo se suprotstavili ovom problemu, potrebno je preduzeti sistematske mjere kako bi se stvorilo sigurnije online okruženje. CeMI odlučno podržava borbu protiv govora mržnje i online nasilja u medijima i na društvenim mrežama, a ključno je podizati svijest o ovom problemu, edukovati javnost o štetnim posljedicama govora mržnje, seksizma i digitalnog nasilja te implementirati odgovarajuće regulative za suzbijanje ovih oblika diskriminacije. Ovo podrazumijeva jačanje zakona i propisa kojima se štite prava žena na internetu i u medijima, kao i promovisanje pozitivnih i inkluzivnih reprezentacija žena u medijima kako bi se podržala rodna ravnopravnost i demokratski

principi u Crnoj Gori.

S obzirom na to da društvene mreže nijesu podvrgnute zakonskim regulativama, prostor za online nasilje nad ženama ostaje značajan, a posledice ovakvih aktivnosti često prođu nekažnjeno. CeMI je, koristeći CrowdTangle platformu za nadgledanje društvenih mreža, uspio identifikovati brojne Facebook stranice koje koordinisano šire neprikladan sadržaj usmjerena protiv žena aktivnih u javnom i političkom životu Crne Gore, često u formi mimova. Ove koordinisane aktivnosti imaju za cilj diskreditovanje i zastrašivanje žena koje potencijalno može rezultirati njihovim povlačenjem iz javno-političkog života Crne Gore.

U nastavku ovog izvještaja, detaljno će biti analizirani konkretni slučajevi online nasilja, govora mržnje i seksizma usmjerjenih prema ženama koje aktivno učestvuju u javno-političkom životu Crne Gore. Pored toga, u okviru ovog izvještaja će biti formulisane precizne preporuke s ciljem suzbijanja ovih negativnih fenomena i stvaranja sigurnijeg digitalnog okruženja za žene. Ove preporuke će proizaći iz analize prikupljenih podataka i istraživanja, sa fokusom na pružanje konkretnih rješenja za borbu protiv ovog ozbiljnog društvenog problema.

RODNA RAVNOPRAVNOST U CRNOJ GORI

2.

Od 2019. godine, Crna Gora se pridružila grupi zemalja koje sprovode kompleksno istraživanje o stanju rodne ravnopravnosti na nacionalnom nivou - Indeks rodne ravnopravnosti, koje je utemeljeno na jedinstvenoj metodologiji razvijenoj od strane Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost.

Prema podacima Monstata ukupan stepen rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori za 2023. godinu iznosi 59,3, što je niže od prosjeka u 27 zemalja članica EU, gdje indeks ravnopravnosti iznosi 68,6.¹ Najveća nejednakost nalazi se u oblasti novca (niža vrijednost indeksa za 20,7 indeksnih poena u odnosu na prosjek EU), dok se najmanja nejednakost nalazi u oblasti zdravlja (0,8 indeksnih poena niže u odnosu na prosjek EU).

Oblast nasilja nije uključena u izračunavanje indeksa ravnopravnosti jer se odnosi samo na žene, a zbog nedostatka validnih informacija iz ove oblasti.

U Crnoj Gori se suočavamo sa niskim stepenom rodne ravnopravnosti, pa je u skladu sa tim, prema Nacionalnoj strategiji rodne ravnopravnosti 2021-2025, definisan i glavni strateški cilj – **podići nivo rodne ravnopravnosti do 2025. godine.**

¹ [https://www.monstat.org/uploads/files/demografija/rodnaavnopravnost/Indeks%20rodne%20ravnopravnosti%20MNE%20\(2\)_25.7.pdf](https://www.monstat.org/uploads/files/demografija/rodnaavnopravnost/Indeks%20rodne%20ravnopravnosti%20MNE%20(2)_25.7.pdf)

3.

INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA SPROVOĐENJE POLITIKE RODNE RAVNOPRAVNOSTI

U Crnoj Gori postoji nekoliko institucionalnih mehanizama za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti, a to su: (1) Ministarstvo za ljudska i manjinska prava; (2) Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore (3) institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i (4) Nacionalni Savjet za rodnu ravnopravnost.

ZAKONSKI OKVIR

4.

Za aktivno učešće žena u političkom životu zemlje, ključno je imati odgovarajući pravni okvir koji omogućava ženama da ravnopravno učestvuju u politici uz garanciju poštovanja njihovih prava. Lako svaka zemlja donosi zakone u skladu s njenim specifičnim društvenim i političkim uređenjem, pri izradi tih zakona treba uzeti u obzir međunarodne standarde i principe kako bi se osigurala jednakost i pravičnost u političkom procesu. Ovaj pristup pomaže u stvaranju inkluzivnog političkog okruženja koje podstiče aktivno učešće žena u politici. Kada je riječ o Crnoj Gori, stepen rodne ravnopravnosti još uvek nije dostigao zadovoljavajući nivo, iako je Crna Gora usvojila i ratifikovala brojna dokumenta kojima se ostvaruju i unaprjeđuju politike jednakih mogućnosti između muškaraca i žena.

4.1. NACIONALNI OKVIR ZA RODNU RAVNOPRAVNOST I LJUDSKA PRAVA U CRNOJ GORI: USTAV I ZAKONI

Na nacionalnom nivou, Crna Gora Ustavom garantuje ravnopravnost muškaraca i žena, slobodu izražavanja, koja se pritom ne smije korisiti kao podsticaj na mržnju i diskriminaciju. Pored Ustava, Crna Gora je usvojila i Zakon o rodnoj ravnopravnosti (2007), Zakon o zabrani diskriminacije (2011) i Zakon o zaštitniku ljudskih prava (2007).

Ustavom Crne Gore iz 2007. godine obuhvaćen je princip rodne ravnopravnosti koji propisuje da država jemči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti (čl. 18).

Zakon o rodnoj ravnopravnosti donijet 2007. godine uređuje način obezbjeđivanja i ostvarivanja prava po osnovu rodne ravnopravnosti, u skladu sa međunarodnim aktima i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i mјere za eliminisanje diskriminacije po osnovu pola i stvaranje jednakih mogućnosti za učešće žena i muškaraca, kao i lica drukčijih rodnih identiteta u svim oblastima društvenog života (čl 1).² Izmjene zakona su izmijenjene 2015.godine, kada je usvojen inovirani Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list RCG", br. 35/2015). Zakon definije da se pitanjima posredne i neposredne diskriminacije po osnovu pola u okviru svojih nadležnosti bavi Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Takođe, Zakon, između ostalog, definije i da rodna ravnopravnost, osim muškaraca i žena, podrazumijeva i osobe drugačijeg rodnog identiteta. Ono što je bitno napomenuti jeste da je ovim Zakonom proširen set sankcija koje se tiču diskriminacije po osnovu pola, odnosno sada su sankcije propisane i za nepoštovanje obaveza koje se odnose na upotrebu rodno osjetljivog jezika, edukaciju zaposlenih o rodnoj ravnopravnosti, dovođenje u nepovoljni položaj žene zbog trudnoće i majčinstva, te podnošenje izvještaja o ostvarivanju rodne ravnopravnosti.

Korak naprijed u ostvarivanju pune rodne ravnopravnosti je **Zakon o zabrani diskriminacije** (2010), koji zabranjuje diskriminaciju, između ostalog, i po osnovu pola (član 2).³ Svako ko sebe smatra žrtvom diskriminacije može podnijeti žalbu pred sudovima Crne Gore ili pred Ombudsmanom/Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda.

2 Zakon o rodnoj ravnopravnosti, 2007. godine

3 Zakon o zabrani diskriminacije, "Sl.list CG", (br. 46/2010)

Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore⁴ propisuje da je zaštitnik/ca institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije. Zaštitnik/ca, uz saglasnost diskriminisanog lica, postupa i preduzima mjere za zaštitu od diskriminacije, u skladu sa ovim zakonom i posebnim zakonom kojim je uređena zabrana diskriminacije (član 27).

4.2. MEĐUNARODNI OKVIR ZA RODNU RAVNOPRAVNOST I LJUDSKA PRAVA U CRNOJ GORI

Crna Gora se obavezala da će primjenjivati međunarodne standarde u dostizanju ravnopravnih uslova između muškaraca i žena, te je važno izdvojiti nekoliko dokumenata koji čine osnovu politike Crne Gore u oblasti rodne ravnopravnosti.

Naime, Crna Gora je 2006. godine potpisala i ratifikovala **(1) Konvenciju Ujedinjenih nacija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)**, zajedno sa Opcionim protokolom. Ova konvencija obavezuje zemlje članice, u skladu sa članovima 7 i 8, da preduzmu opšte i specijalne mjere koje ženama obezbjeđuju jednako pravo glasa, pravo da budu izabrane i vrše javnu funkciju kao i pravo da predstavljaju svoju državu na međunarodnom nivou. Pored navedenih, Crna Gora je ratifikovala opštu deklaraciju o ljudskim pravima žena, **(2) Pekinšku deklaraciju i Platformu za akciju**, kao i **(3) Konvenciju Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici odnosno Istanbulsku konvenciju**, kao osnovne principe za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti.

CEDAW konvencija koja utvrđuje što sve obuhvata pojam diskriminacije žena; obavezuje države potpisnice da osude svaki oblik diskriminacije žena i da istu eliminišu; obavezuje potpisnice da obezbijede neometan razvoj žene i ispunjavanje njenih zahtjeva preduzimanjem svih neophodnih mjeru; preporučuje državama uvođenje posebnih mjeru za sprovođenje ravnopravnosti između muškarca i žene; zahtijeva od država potpisnica da preduzmu mjeru za suzbijanje predrasuda i stereotipa koji proizilaze iz društvenih i tradicionalnih obrazaca, (član 1, 2, 3, 4 i 5). Za potrebe praćenja primjene Konvencije uspostavljen je Komitet za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena.

Prvi međunarodni instrument koji je eksplicitno ukazivao na nasilje nad ženama jeste **DEVAW (Deklaracija protiv nasilja nad ženama iz 1993. godine)** koja je razvijena kao proširenje CEDAW (Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena) i izričito navodi da je jačanje i unapređivanje ove konvencije jedan od njenih ciljeva. U Deklaraciji UN o eliminisanju nasilja nad ženama iz 1993. (prilikom definisanja obaveza države u oblasti eliminisanja nasilja nad ženama), ukazano je da su države obavezne da: „sa dužnom pažnjom rade u cilju prevencije, procesuiranja i sankcionisanja akata nasilja nad ženama u skladu sa domaćim zakonodavstvom, nezavisno od toga da li su ti akti počinjeni od strane države ili privatnih lica“ (Član 4(c)).

Konvencija o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici odnosno Istanbulска konvencija predstavlja jedan od najznačajnijih međunarodnih dokumenata u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja, koju je Crna Gora usvojila 2011. godine. Ova konvencija se bavi širokim spektrom oblika nasilja nad ženama. Njen značaj leži i u prepoznavanju da nasilje nad ženama nije samo privatni problem, već i pitanje ljudskih prava i javnog zdravlja. Konvencija obavezuje države potpisnice da preduzmu niz legislativnih i praktičnih mjeru u cilju prevencije nasilja, zaštite žrtava i kažnjavanja

⁴ Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 042/11)

počinilaca. Iako Istanbulska konvencija ne sadrži specifične termine poput „digitalnog nasilja“, njene odredbe su dovoljno široke da obuhvate različite oblike nasilja koje žene mogu iskusiti na internetu.

Primjenu sprovođenja Istanbulske konvencije nadgleda *Grupa eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO)*. Uzimajući u obzir temu ovog izvještaja, važno je naglasiti da je GREVIO 2021. godine usvojila Opštu preporuku o digitalnoj dimenziji nasilja nad ženama, kojom se prepoznaje i priznaje rodna priroda nasilja koristeći tehnologiju. GREVIO je 2021. godine usvojio Opštu preporuku br. 1 o digitalnoj dimenziji nasilja nad ženama,⁵ koja se detaljnije bavi problematikom digitalnog nasilja. Ova preporuka ističe značaj prepoznavanja i adresiranja specifičnih oblika digitalnog nasilja, kao što su online uznemiravanje, sajber proganjanje i neautorizovano širenje intimnih fotografija. GREVIO takođe ocjenjuje kako se države članice nose sa izazovima rodno zasnovanog nasilja. U posljednjem izvještaju za Crnu Goru, u kontekstu digitalnog nasilja, posebno je relevantna Preporuka CM/Rec(2019)11, o sprječavanju i suzbijanju seksizma,⁶ i prateće Smjernice za sprječavanje i borbu protiv seksizma, u kojima se ističe značaj edukacije i podizanja svijesti o štetnosti seksizma u digitalnom prostoru, kao i potreba za saradnjom između država u suzbijanju ovog problema.

Ova preporuka se direktno bavi problemom seksističkog ponašanja i govora mržnje na internetu, i podstiče države članice da preduzmu konkretnе mjere u definisanju i sankcionisanju takvih incidenata. U preporuci se prepoznaje da, iako je internet platforma za razmjenu ideja i informacija, istovremeno predstavlja i medij kroz koji se mogu širiti seksistički, uvrjedljivi i nasilni sadržaji. U skladu s tim, Preporuka naglašava neophodnost da države članice preduzmu konkretnе zakonodavne mjere za definisanje i kažnjavanje seksističkog govora mržnje. Ovo uključuje primjenu ovih mera na sve oblike medija i uspostavljanje jasnih procedura za izvještavanje, prijavljivanje i sankcionisanje takvih incidenata, kako bi se stvorilo okruženje u kojem su svi oblici seksizma jasno prepoznati i adekvatno sankcionisani, kako u javnom, tako i u privatnom sektoru. Osim aktivnosti na planu definisanja i kažnjavanja seksizma, vladama se preporučuje i rad na sprječavanju njegovih pojava, kroz podsticanje relevantnih aktera, uključujući vladine i nevladine organizacije, obrazovne institucije i medije, na primjenu efikasnih politika, zakona i programa koji se suprotstavljaju seksizmu.

Jedan od ključnih aspekata Preporuke je potreba za monitoringom i praćenjem napretka u implementaciji ovih mera. Države članice su pozvane da redovno izvještavaju Savjet Evrope o primjenjenim mjerama i ostvarenom napretku. Takođe se naglašava važnost širenja svijesti o ovim mjerama, što podrazumijeva prevođenje i distribuciju Preporuke i njenog dodatka relevantnim organima vlasti i drugim zainteresovanim stranama.

Parlament Evropske unije je zatražio evropsku direktivu za suzbijanje rodno zasnovanog cyber nasilja i osiguravanje usklađivanja na nacionalnom i EU nivou, sa ciljem kriminalizacije rodno zasnovanog cyber nasilja i pozivanja na proširenje liste „EU zločina“ kako bi se zvanično priznalo da je **rodno zasnovano nasilje** posebno ozbiljan zločin s prekograničnom dimenzijom.⁷

5 1680acf4da (coe.int)

6 <https://rm.coe.int/translation-preporuka-se-12-06-2019-/1680968597>

7 Podatak sa zvaničnog sajta Evropskog Parlamenta (<https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>)

Važno je pomenuti i **Konvenciju Savjeta Evrope o sajber kriminalu**, poznatu kao Budimpeštanska konvencija,⁸ koja predstavlja temelj u međunarodnoj borbi protiv sajber kriminala. Usvojena 2001. godine, ova konvencija je prvi međunarodni sporazum koji se bavi internet i računarskim kriminalom i postavlja standard za zemlje članice u pogledu zakonodavnih mjera i međunarodne saradnje. Budimpeštanska konvencija obuhvata širok spektar krivičnih djela, uključujući prevare i krađe identiteta, i pitanjima kao što su prikupljanje dokaza u elektronskom obliku, zaštita žrtava i prava na privatnost.

Prvi dodatni protokol konvencije,⁹ usvojen 2003. godine, fokusira se na krivična djela rasističke i ksenofobične prirode izvršena putem interneta. Ovaj protokol predstavlja važan korak u borbi protiv govora mržnje i diskriminacije na internetu, i pruža pravni okvir za njihovo suzbijanje. **Drugi dodatni protokol**,¹⁰ usvojen 2021. godine, ima za cilj unapređenje međunarodne saradnje u prikupljanju elektronskih dokaza. Ovaj protokol je posebno važan zbog sve veće potrebe za efikasnim odgovorima na izazove koje donosi sajber kriminal, što uključuje i digitalno nasilje.

Uz ove ključne dokumente, važno je spomenuti i **Strategiju Savjeta Evrope o upravljanju internetom**.¹¹ Ova strategija je bila usvojena za period 2016-2019. Opšti cilj strategije bio je da se osigura da javne politike vezane za internet budu usmjerenе na ljudе kako bi se izgradila demokratija na internetu, zaštitili njegovi korisnici i osiguralo poštovanje i zaštita ljudskih prava na internetu. Strategija je bila definisana nizom ključnih akcija i aktivnosti koje teže da zaštite slobodu, privatnost i sigurnost korisnika interneta i da ih osnaže i uključe kao aktere u dijalogu o upravljanju internetom.

⁸ <https://rm.coe.int/1680081561>

⁹ CETS 189 - Additional Protocol to the Convention on Cybercrime, concerning the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems (coe.int)

¹⁰ Dostupan putem linka: Full list - Treaty Office (coe.int)

¹¹ <https://rm.coe.int/internet-governance-strategy-2016-2019-updated-version-06-mar-2018/1680790ebe>

ZASTUPLJENOST ŽENA U POLITICI - UZROCI I POSLJEDICE

5.

U istorijskom kontekstu, pravo glasa za žene u političkom životu Crne Gore je postignuto donošenjem Ustava Narodne Republike Crne Gore 1946. godine, odnosno, 1945. godine, kada je usvojen Zakon o biračkim spiskovima, garantujući ženama pravo glasa. Ova prekretница je definisana u članu 23. stav 1, koji glasi: "Svaki građanin Narodne Republike Crne Gore bez razlike pola, narodnosti, rase, vjeroispovijesti, stepena obrazovanja i mjesta stanovanja, koji je navršio 18 godina starosti, ima pravo da bira i da bude biran u sve organe državne vlasti."

Međutim, iako smo svjedoci sveopštег modernizovanja društva, jakih feminističkih javnih djelovanja i ublažavanja percepcije patrijarhalnih normi i tradicionalnih stavova, učešće žena u političkom životu u Crnoj Gori ne doseže željeni nivo. Žene koje se aktivno angažuju u politici suočavaju se sa stigmatizacijom i postavljaju se pred visoke standarde u poređenju sa muškarcima. *One često trpe već teret kritika i osuda zbog svojih političkih stavova i javno-političkog angažmana. Na ključnim pozicijama u političkim strukturama Crne Gore, žene su nedovoljno zastupljene, nijesu na čelu političkih partija, a takođe se ne ostvaruje ni zakonski propisani minimum od 30% poslanica.*

U nastavku će biti analizirano trenutno stanje ženske zastupljenosti u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti, kako bi se ovaj problem bolje razumio.

5.1. ZASTUPLJENOST ŽENA U ZAKONODAVNOJ VLASTI

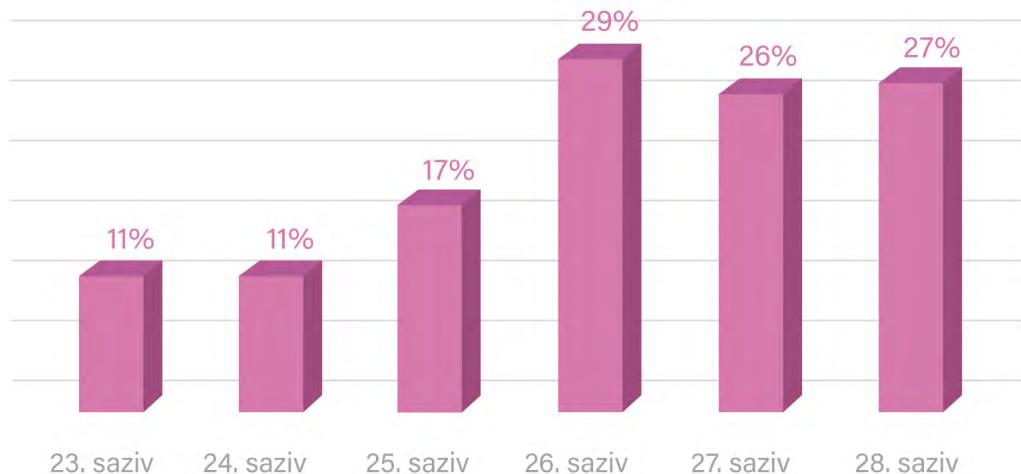
U crnogorskom parlamentu 2015. godine¹² je bilo 14 poslanica ili 17%, što je nešto više nego na početku ovog saziva (1946), ali je to i dalje najniži procenat poslanica u širem regionu, uprkos činjenici da predstavljaju nešto više od polovine stanovništva. Crna Gora je na 95. mjestu u svijetu prema ovom procentu.

Putem datog grafika prikazaćemo broj žena u Skupštini Crne Gore od 23. saziva (2006. godina) do trenutnog 28. saziva Crne Gore (2023-2026 godine).

¹² Ministarstvo za ljudska i manjinska prava (jul, 2015) , Informacija o učešću žena u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti u Crnoj Gori. Dostupno putem linka: <https://www.gov.me/cyr/dokumenta/caec0cf7-a5aa-4709-a96f-753c02280430>

Grafik broj 1: Procenat žena u Skupštini Crne Gore od 23. do 28. saziva¹³

- Procenat žena u Skupštini Crne Gore

Izvor: Podaci preuzeti sa zvaničnog sajta Skupštine Crne Gore

Prema podacima iz grafika, od 2006. do 2009. godine (23. saziv) u Skupštini je bilo 9 poslanica, odnosno 11%. U 24. sazivu (2009-2012) procenat zastupljenosti poslanica je isti (11%). Od 2012. do 2016. (25. saziv) bilo je 14 poslanica (17%).

U 26. sazivu (2016-2020) taj broj porastao je za 10 poslanica, odnosno ukupno 24 poslanice (29%) što je do sada najveći broj žena u Skupštini Crne Gore. Nadalje, 2020-2023. godine u 27. sazivu imamo 21 ženu (26%), a u trenutnom 28. sazivu (2023-2026) broj žena poslanica u Skupštini Crne Gore iznosi 22 tj. 27%.

Međutim, na početku ovog saziva broj žena iznosio je 17 (20%), ali zbog mogućih izmjena tako što su pojedini poslanici podnijeli ostavke zbog nespojivosti funkcija, žene su preuzele funkciju poslanice, te ih je stoga danas 22.

Ovo i dalje predstavlja nedovoljan broj žena u Skupštini, posebno ako uzmemu u obzir podatak prema popisu stanovništva iz 2011 godine, da žene u Crnoj Gori predstavljaju 50.6% populacije.

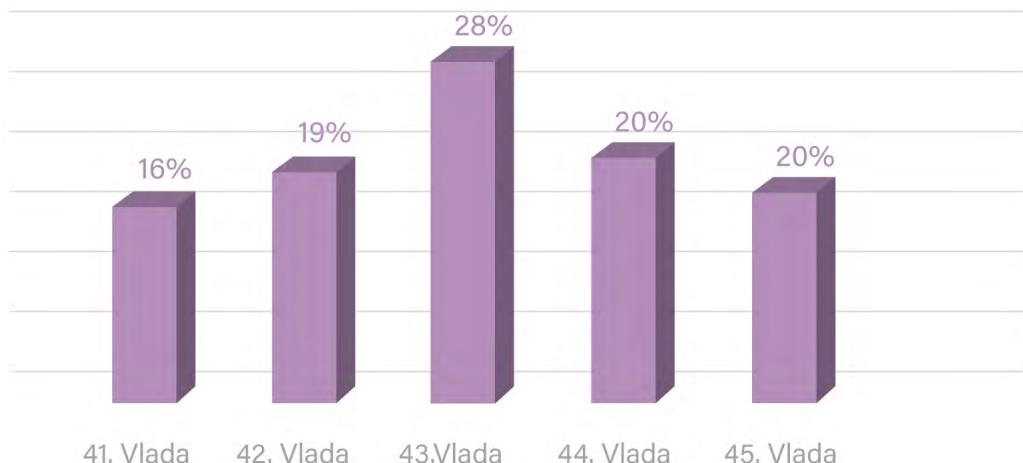
¹³ Zvaničan sajt Skupštine Crne Gore (skupstina.me), prethodni sazivi. Dostupno putem linka: <https://www.skupstina.me/me/poslanice-i-poslanici/prethodni-sazivi>

5.2. ZASTUPLJENOST ŽENA U IZVRŠNOJ VLASTI

Putem datog grafika prikazaćemo kakvo je stanje kada je u pitanju zastupljenost žena u Vladi Crne Gore, u vremenskom periodu koji obuhvata 40. Vladu (2012-2016) do trenutne 44. Vlade.

Grafik broj 2: Procenat žena u Vladi Crne Gore od 40. Vlade do 44. Vlade

- Procenat žena u Vladi Crne Gore

Izvor: Zvanični sajt Vlade Crne Gore i Skupštine Crne Gore

Na osnovu prikazanih podataka, u 40. Vladi zastupljenost žena iznosi 16%, odnosno tri ministarke.

41. Vlada je imala četiri ministarke, u procentima taj broj iznosi 19%. 42. Vlada takođe četiri ministarke odnosno 28%. 43. i 44. Vlada takođe četiri ministarke, tj. 20% i u trenutnoj Vladi 17%. Međutim postoji razlika u procentima.

Tabela broj 1:

VLADA	BROJ ČLANOVA VLADE	% ŽENA
40. Vlada Mila Đukanovića (2012-2016)	18	16% (3 ministarke)
41. Vlada Duška Markovića (2016-2020)	21	19% (4 ministarke)
42. Vlada Zdravka Krivokapića (2020-2022)	14	28% (4 ministarke)
43. Vlada Dritana Abazovića (2022-2023)	20	20% (4 ministarke)
44. Vlada Milojka Spajića (2023 -)	23	17% (4 ministarke)

Ono što je zanimljivo napomenuti jeste da su žene uglavnom zauzimale pozicije koje su, po nekim patrijahalnim obrascima, srodne njihovim ulogama. Tu se ubrajaju pozicije/funkcije Ministarke prosvjete, nauke i inovacija; Ministarke rada i socijalnog staranja; Ministarke kulture i medija; Ministarke javne uprave i sl.

Od 2012. godine do danas samo su dvije žene obavljale funkciju Ministarke odbrane. To su Milica Pejanović-Đurišić (2012) i Olivera Injac (2020).

POJMOVNA ODREĐENJA

6.

Kako bi se razumio sadržaj ovog izvještaja, potrebno je razumjeti ključne pojmove, kao što su (1) govor mržnje; (2) seksizam; (3) digitalno nasilje.

Gовор mržnje definisan je Zakonom o zabrani diskriminacije (ZZD) iz 2014. godine, a po preporuci Savjeta Evrope. Prema odredbama člana 9a ZZD-a, "svaki oblik izražavanja ideja, izjava, informacija i mišljenja koji širi, podstiče ili opravdava diskriminaciju, mržnju ili nasilje prema osobi ili grupi lica zbog njihovih ličnih karakteristika, ksenofobije, rasne mržnje, antisemitizma ili drugih oblika mržnje zasnovanih na netoleranciji, uključujući netrpeljivost izraženu u obliku nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva prema manjinama". Dodatno, član 7 ZZD-a definiše neželjeno verbalno ponašanje koje ima za cilj da naruši dostojanstvo pojedinca ili grupe kao, i da stvori neprijateljsko i ponižavajuće okruženje, čime prepoznaće uz nemiravanje i diskriminaciju.

U slučaju višestruke, ponovljene i proširene diskriminacije, član 20 ZZD-a prepoznaće teške oblike diskriminacije, uključujući širenje diskriminacionog sadržaja putem javnih medija, pisanje ili prikazivanje takvog materijala i simbola na javnim mjestima.

Krivični zakonik Crne Gore, u članu 168 (Ugrožavanje bezbjednosti), kažnjava prijetnje životom iz mržnje kao čin ugrožavanja sigurnosti pojedinca. Takođe, članovi 370 (1) (Izazivanje etničke, rasne i vjerske mržnje) i članovi 443 (3) (Rasna i druga diskriminacija) Krivičnog zakonika kažnjavaju javno podsticanje na nasilje i mržnju, kao i širenje mržnje i netrpeljivosti.

Takođe, član 19 Zakona o javnom redu i miru propisuje prekršaj za vrijedeđanje na osnovu nacionalnog, rasnog ili vjerskog porijekla, etničkog porijekla ili drugih osobina, na mjestu govora, natpisa ili na drugi način.

Seksizam - Preporukom Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv seksizma CM/REC (2019), seksizam je definisan kao ``svaki čin, gest, vizuelno predstavljanje, izgovorene ili pisane riječi, praksa ili ponašanje zasnovano na ideji da je osoba ili grupa osoba inferiorna zbog svog pola, koji se javlja u javnoj ili privatnoj sferi, bilo onlajn ili oflajn, u svrhu odnosno sa posljedicom: (1) kršenja suštinskog dostojanstva odnosno prava lica ili grupe lica; ili (2) dovođenja do fizičke, seksualne, psihološke ili društveno ekonomski štete ili patnje lica ili grupe lica; ili (3) stvaranja zastrašujućeg, neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja; ili (4) predstavljanja prepreke samostalnosti i potpunom ostvarivanju ljudskih prava lica ili grupe lica; ili (5) održavanja i jačanja rodnih stereotipa.

Rodno zasnovano nasilje nad ženama obuhvata ono nasilje koje je usmjereni protiv žene zato što je žena, odnosno ono, koje nesrazmjerne pogoda žene (Istanbulска konvencija, član 3).

Postoje različiti oblici online nasilja: (1) sajber proganjanje (cyberstalking); (2) sajber nasilništvo (cyberbullying); (3) doksovanje (doxing); (4) osvetnička pornografija; (non-consensual pornography) i (5) trolovanje (trolling).

ANALIZA ONLINE NASILJA

7.1. METODOLOGIJA

Tokom implementacije projekta, Centar za monitoring i istraživanje (CeMI) sproveo je monitoring društvene mreže kako bi pratio pojavu rodno zasnovanih dezinformacija i nasilja u online okruženju. Fokus monitoringa bio je usmjeren na analizu sadržaja na platformi Facebook, imajući u vidu da je ova društvena mreža široko korišćena među građankama i građanima Crne Gore. Izloženi rezultati u ovom odjeljku zasnivaju se na podacima i analizama dobijenim putem CrowdTangle platforme, koja omogućava pristup javnim informacijama na Facebook-u.

U svrhu prikupljanja relevantnih podataka i formiranja valjanog uzorka, monitoring je sproveden u vremenskom periodu od januara 2022. do januara 2023. godine. S obzirom na nepredvidljivost događaja koji dovode do napada na žene u politici, određeni primjeri u ovom izvještaju uključuju informacije prikupljene i izvan navedenog vremenskog okvira. Ovaj pristup je primjenjen kako bi se pružila sveobuhvatna i jasna slika situacije, uzimajući u obzir specifičnosti događaja koji karakterišu napade na žene.

Putem CrowdTangle platforme monitoring društvene mreže Facebook je obuhvatio fotografije neprimjerenog sadržaja, između ostalog, neprimjerene komentare, uvrede, sadržaje, reakcije i sl. U periodu monitoringa posmatrane su navedene aktivnosti na 114 stranica, od čega su: državni organi/institucije (15);¹⁴ mediji/portali (44); mim stranice (18); NVO/OCD (23) i političke partije (14). Važno je naglasiti da je CeMI vršio monitoring profila državnih institucija, NVO-a i političkih partija, ne sa prepostavkom da ti profili aktivno promovišu sadržaj koji podstiče nasilje nad ženama u politici, već s ciljem monitoringa i analize javnih reakcija ovih aktera na govor mržnje usmjeren prema ženama u politici u Crnoj Gori.

7.2. PRIMJERI ONLINE NASILJA USMJERENOG PREMA ŽENAMA IZ JAVNO-POLITIČKOG ŽIVOTA CRNE GORE

7.2.1. PRIMJER BR. 1:

GOVOR MRŽNJE UPUĆEN POSLANICI ALEKSANDRI VUKOVIĆ KUĆ

Gospođa Aleksandra Vuković Kuč, poslanica Demokratske partije socijalista (DPS), suočava se sa sistematičnim online nasiljem i govorom mržnje zbog svojih političkih stavova. Postoji mnogo primjera govora mržnje koji su usmjereni ka poslanici Vuković Kuč, a ovaj izvještaj će se posebno fokusirati na najnoviji incident, koji se dogodio tokom njenog trudničkog perioda. Naime, Vuković Kuč je 30. oktobra 2023. godine imala izlaganje u Skupštini Crne Gore tokom kojeg je iznijela svoj stav u vezi sa izborom g. Andrije Mandića za novog predsjednika crnogorskog parlamenta. U svom govoru je ukazala na to da g. Mandić ne priznaje Crnu Goru kao nezavisnu državu, da podržava rusku agresiju na Ukrajinu kao i da negira genocid u Srebrenici. Nakon ovog govora, uslijedila je negativna kampanja na društvenim mrežama (od strane mim stranica ali i privatnih profila) usmjerena protiv poslanice, koja je bila praćena nizom neprikladnih komentara koji su ne samo kritikovali njene političke stavove, već i neprimjereni zadirali u njenu privatnost i trudnoću.

¹⁴ Agencija za elektronske medije Crne Gore; Evropska unija u Crnoj Gori; Institut za medije Crne Gore; Sindikat medija Crne Gore; Ministarstvo finansija; Ministarstvo javne uprave Crne Gore; Ministarstvo kulture i medija Crne Gore; Ministarstvo odbrane Crne Gore; Ministarstvo pravde Crne Gore; Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore; Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore; Skupština Crne Gore; Vlada Crne Gore; Uprava policije Crne Gore.

Fotografije broj 1, 2, 3, 4 i 5:

Šalter 2 months ago

Šalter

Pa to neđe i jes moj cilj,
ja da njih isprozivam i isprovociram,
pa da oni mene trudnu iznapišavaju,
da cijeli svijet vidi koja su to govna

 55 1

Pridev Đevojka pukla! Prekinuta joj vez za između mozga i jezika! QQQQQ, šta je ovo??? Dadaisti, numer ajnc, numero uno, nambr uan, pčele, med, livila, sedam pečata, njevazmož...

Online nasilje prema poslanici Vuković Kuč oštro su osudili predstavnici dijela političkih partija (DPS, Građanski pokret URA, Liberalna partija), brojne nevladine organizacije, dok niko od poslanika parlamentarne većine nije reagovao niti javno osudio ove napade.

Fotografije broj 6, 7, 8, 9, 10 i 11:

Vuković: Najoštrije osuđujem uvrede upućene poslanici Vuković Kuč, svjedočimo izlivima mizoginije i gorova mržnje

Potpredsjednica Gradskog pokreta URA Milena Vuković najoštrije je osudila uvede upućene na društvenim mrežama poslanici Aleksandri Vuković Kuč i istakla da način upućenje kao društvo svjedočimo izlivima mizoginije, gorova mržnje i diskriminacije prema ženama koje je bave politikom.

Foto: UGČ

Portret Anelice

"Politike, vjeske, nacionalne ili bilo koje druge razlike nikako ne bi smjele biti povod za sniranje goriva mržnje, a naročito ne prema ženama, majcama, dečkama, bakačima, koje su odvijaju male tražešnju ulogu u crnogorskom društvu i njegovom razvoju. Mizoginija protro se smije s mjeseta na redovljivoj sceni" poručila je Vuković.

Sloboda govora se, kaže ona, završava tamo gdje počinje da uigrčava drugoga.

"Zato pozivam sve građanke i građane da javni prostor koniste na način koji nije primjenjen u mnogo nezajedničkim družinama. Naše društvo uz sve razlike mora njegovati kulturu dijaloga i poticanja prema drugima i drugojima kako bi ilo naprijed" zaključila je Vuković.

← Post

Danijel Živković
@danijel_cg

...

Sramni komentari na račun koleginice @AVposlanica koji su se pojavili na društvenim mrežama nakon njenog nastupa u Skupštini Crne Gore, na najbolji način opisuju stanje u kojem se nalazi crnogorsko društvo. Napad na buduću majku, čerku, sestru i prije svega - (1/2)

7:38 PM · Nov 1, 2023 · 9,027 Views

[Post](#) [Anelica](#) [Kuč](#) [Danijel Živković](#) Sramni komentari na račun Vuković Kuč opisuju stanje u kojem se nalazi crnogorsko društvo.

Živković: Sramni komentari na račun Vuković Kuč opisuju stanje u kojem se nalazi crnogorsko društvo

Sramni komentari na račun koleginice Aleksandre Vuković Kuč koji su se pojavili na društvenim mrežama nakon njenog nastupa u Skupštini Crne Gore, na najbolji način opisuju stanje u kojem se nalazi crnogorsko društvo, poručio je v.d. predsjednik Demokratske partije socijalista (DPS) Danijel Živković.

[Post](#) [Anelica](#) [Kuč](#) [Danijel Živković](#) Sramni komentari na račun Vuković Kuč opisuju stanje u kojem se nalazi crnogorsko društvo.

Foto: DPS

[Aktuelno](#) POLITIKA CRNA GORA SVIJET REGION EKONOMIJA KOLUMNNE SPORT MAGAZIN

Predsjednik Liberalne partije Vatroslav Belan uputio je poruku podrške poslanici DPS-a Aleksandri Vuković Kuč u njenoj borbi protiv mizoginih, neostvarenih i frustriranih šovinista.

"Poslanica Vuković, sve njene koleginice i sve slobodne i hrabre žene u Crnoj Gori nisu same", naveo je Belan u objavi na twiteru, podsjećajući da su slobodne i hrabre žene sačuvale Crnu Goru i da će ih biti sve više.

10:00

facebook

Radosav Vrbica
1 d

Došao sam samo da pitam...

Ko će da zaštitи ovu ženu od ovakvih komentara i treba li ovačkim polusvjetom da se mirimo? Objava je strica predsjednika opštine Nikšić. Kaje li se Andrija Mandić i zbog toga što mu je ovakvo biračko tijelo?

Jeli ovo sandruga...

Koco Jovanović
Beograd

Zoran Kovacević

Milena Branković

Ceca Čapra

Mesud Pašović

Stjepana Želčić

Milomir Aranović

Nikola Maksimović

Vidje Spalević

Dusko Đurićević

...

Šubarin stric i drugari u epizodi POMIRENje!

Centar za monitoring i istraživanje - CeMI

2 November 2023

#CeMI javno osuđuje mizogene napade i gorov mržnje usmjeren prema poslanici Aleksandri Vuković Kuč, koji se od strane pojedinaca širi putem društvenih mreža.
#CeMI javno osuđuje svaku vrstu trivijalizacije ovakvih online napada i diskreditacije pojedinaca.
#CeMI apeluju na to da gorov mržnje i mizogini napadi na žene koje javno izražavaju svoje mišljenje niještva kritike, kao što se navodi na portalu Borba.me, već su vrsta sve učestalijeg gorova mržnje i online nasilja prema ženama.
#CeMI apeluju na promovisanje otvorenog, fer i konstruktivnog dijaloga u društvu i podržava napore usmjerene na suzbijanje online nasilja, gorova mržnje i diskriminacije kako bi se doprinijelo razvoju zdravog demokratskog društva.

Fotografije broj 12 i 13:

Centar za građansko obrazovanje - CGO

November 2, 2023

#CGO očtro osuđuje neprimjerene napade, govor mržnje i mizoginije istupe pojedinaca kojima je ovih dana bila izložena poslanica Aleksandra Vučović Kuć. Prljave kampanje, koje su, posredstvom društvenih mreža, ali i senzacionalističkih medija, uperene protiv žena koje jasno i glasno izražavaju svoje stavove, nisu i ne smiju biti slika država.

Posljednjih godina, žene iz javnog i političkog života su sve češće mete podle, zlonamjerne i prizemne kritike, kao i pratećeg seksiz... See more

Naslovna • Vijesti • Društvo

Ombudsman: Osuda uvreda, seksističkih i mizoginih komentara upućenih Vučović Kuć

"Mizogini i seksistički govor se brzo i lako prenosi iz online u offline sferu, što uslovljava porast nasilja prema ženama, koje je ionako na zabrinjavajućem nivou."

6590 pregleda 5 komentar(a)

7.2.2. PRIMJER BR. 2

GOVOR MRŽNJE UPUĆEN BIVŠOJ POSLANICI DRAGINJI VUKSANOVIĆ STANKOVIĆ

Još jedan primjer mizoginih napada i širenja govora mržnje doživljava bivša poslanica Socijaldemokratske partije (SDP), Gospođa Draginja Vuksanović Stanković prije svega zbog njenog političkog angažmana i ideologije.

Ona se godinama unazad oštro suprotstavljala širenju ideologije srpskog nacionalizma i zbog takvih nastupa u Parlamentu Crne Gore bila je na tapeti uvreda, prijetnji i govora mržnje od strane mim stranica i nepoznatih osoba na društvenima mrežama.

Najnoviji slučaj udara na etiku i moral Gospođe Vuksanović Stanković jeste licemjeran potez lidera srpskih radikalaca i haškog osuđenika Vojislava Šešelja, koji je u novembru 2023. godine objavio knjigu pod nazivom "Montenegrinska k*****ija Draginja Vuksanović". Šešelj je i ranije vrijedao crnogorske žene, među kojima je i g. Vuksanović Stanković, a sve zbog njene reakcije i osude na Šešeljevo izlaganje na Happy televiziji u januaru 2022. godine gdje je vrijedao cetinjski narod. Nakon njegovih uvreda Agencija za elektronske medije (AEM) je zbog govora mržnje i diskriminacije prema pripadnicima crnogorske nacionalnosti, reagovala tako što je privremeno zabranila emitovanje određenih sadržaja Happy TV u Crnoj Gori.

Međutim, Šešelj je nastavio u istom maniru izrazitog seksističkog govora, udarajući na moral i integritet bivše poslanice. Vojislav Šešelj je o svojoj knjizi govorio na srpskoj televiziji TV Happy.

Fotografije broj 14 i 15: Uvredljiva knjiga Vojislava Šešelja kojom se na najbrutalniji način vrijeda moral i integritet bivše poslanice Gospođe Draginje Vuksanović Stanković

СВЕ библиотеке (узајамна библиографско-каталошка база података COBISS.SR)

1.
Библиографски подаци
Међубибл. поз.
Број позајмица

Основни подаци Детаљни подаци

Монтенegrinska курвештија Драгиња Вуксановић
Шешељ, Вожислав, 1954- = Šešelj, Vojislav, 1954-
Врста грађе - Књига
Издавање и производња - Београд : Велика Србија : Српска радикална странка : Комитет за одбрану Вожислава Шешеља, 2023
Језик - српски
ISBN - 978-86-81102-15-2
COBISS.SR-ID - 109765641

Izdavanje ove knjige je naišlo na osudu prije svega predsjednika Crne Gore, g. Jakova Milatovića, kao i pojedinih članova Vlade, političkih partija (URA, DPS, LP) i NVO sektora.

Fotografije broj 16, 17, 18, 19, 20 i 21:

foto: URA

Podpredsjednica URE Milena Vučović najoštire je osudila sramotne uvrede prema bivšoj poslanici Skupštine Crne Gore Draginja Vučanović Stanković upucene od Vojislava Šešelja.

„Uvijek moramo osuditi mizogine i seksističke istupe u javnom životu ukoliko želimo društvo jednakih šans za žene i muškarce. Sloboda govora ne smije da ugrožava drugoga, a pogotovo

POLITIKA CRNA GORA

Injac: Uprkos razlikama sa Draginjom, osuđujem Šešeljevu mizoginu publikaciju

On nov 12, 2023

Share

3

Gradonačelnica Glavnog grada Olivera Injac kazala je da „na ovakav govor mržnje i uvrede, žene u Crnoj Gori ne smiju ostati nijeme“.

Ona je ovo kazala komentarišući najnoviju knjigu prof. dr Vojislava Šešelja naslovljenu Montenegrinska kuveštija Draginja Vuksanović.

POLITIKA

Đeka osudio govor mržnje prema Vučanović Stanković: Šešelj mora snositi odgovornost za svoje riječi i postupke

13/11/2023 11:32 Izvor: CDM

Vijesti VIJESTI Forbes SPORT SVIJET LIFESTYLE TV VIJESTI KULTUR

Vujošić, Foto: Ministarstvo kulture i medija

N

NeV

13/11/2023, 07:08h

Najoštire osudjujem seksistička i mizoginje uvrede na račun bivše poslanice Skupštine Crne Gore Draginja Vučanović Stanković, saopštila je ministarka kulture i medija Tamara Vujošić.

foto: Infra Crne Gore

Podgorica, (MINAI) – Ministar prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine, Janko Socović, najoštire je osudio govor mržnje i mizoginiju cija je meta bivša poslanica Socijaldemokratske partije Draginja Vučanović Stanković i poručio da crnogorsko društvo ne smije ostati nijemo na takve napade.

Odgovor je na društvenoj mreži X, povodom publikacije koju je objavio Vojislav Šešelj, naveo da sloboda izražavanja nikada ne smije biti zloupotrijebljena u svrhu širenja mržnje.

„Crnogorsko društvo ne smije ostati nijemo na ovakve napade i ne smijemo dozvoliti da retrogradni pojedinci na ovaj način blate bilo koga i truju naš javni prostor“, poručio je Odović.

Naslovna • Vijesti • Politika

Milatović: Postupak Šešelja nevjerojatna gadost političkog marginalca

„Potpuna podrška, bez obzira na političko neslaganje koje imam sa gospodom Vučanović Stanković. Ona je žena, građanka, uvažena profesorica i neko čija je ličnost povrijeđena“, kazao je Milatović.

41890 pregleda 267 reakcija 71 komentar(a)

Fotografije broj 22, 23, 24, 25 i 26:

Mladi Evrope sad: Osuđujemo Šešeljev mizogini napad na Vuksanović-Stanković

Pridružujemo se osudama mizoginog napada na prof. dr Vuksanović-Stanković od strane marginalnog srbijanskog političara Vojislava Šešelja, poznatog trovača javnog prostora i promotera najprimitivnijih vrijednosti, saopštili su mladi PES-a.

Rubrika: POLITIKA

DPS: Mandić i Marković otvoreno podržali Šešelja

Iz te partije ističu da je, namjerno prečutkujući ogavni uredak Šešelja, osobe koja decenijama sije zlo na ovim prostorima, Andrija Mandić praktično aminovao napisano

Aktuelno | 14.11.2023-16:20

portalzeta.me
Kaluđerović o Šešeljevoj knjizi: Osobe bez srama napadaju žene - Portal Zeta

Свија ми се Коментар Подели

и још 6

Haјрелевантнији

Zlatko Popovic
Ne napadaju zene ..nego zenu
1 h Свија ми се Одговори

Markovic Aleksandar
Podrska za Seselja.

DPS Demokratska partija socijalista
Društvo slobode Začini sastanak Postani član

DPS: Šešeljevo zlo kulminiralo kroz sramotnu publikaciju, Draginja Vuksanović Stanković je heroina Crne Gore

"Slučaj Draginje Vuksanović-Stanković ne smije se svesti na pojedinačni seksizam i mizogeni nastup"

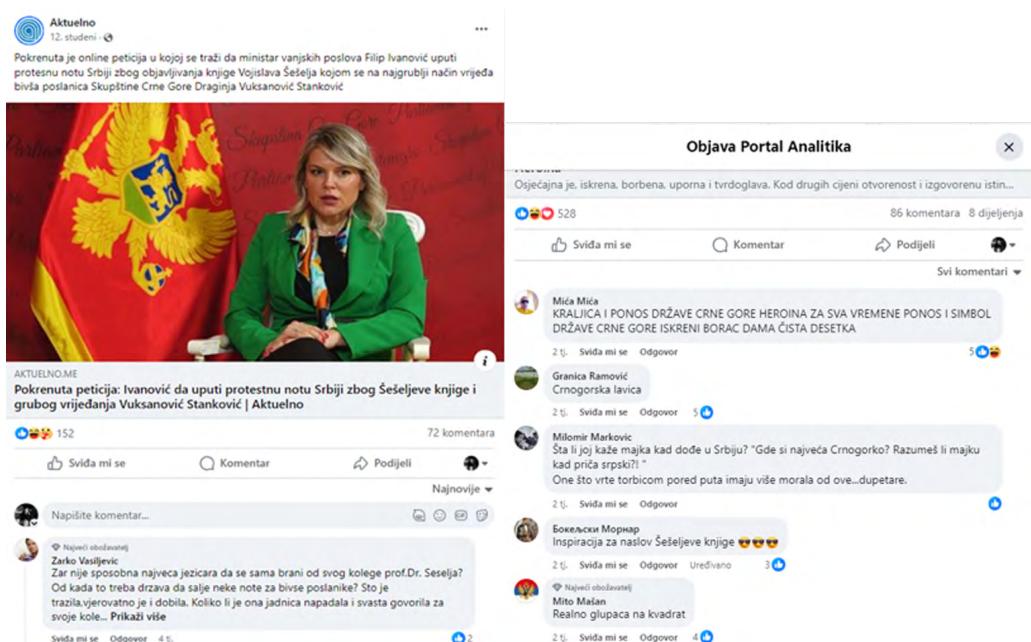
Zeković: Izdvajam mišljenje, reakcija crnogorske Vlade u slučaju Šešeljeve knjige nije adekvatna

I dalje svjedočimo brojnim neprimjerenim sadržajima upućenim bivšoj poslanici i liderki SDP, Draginji Vuksanović Stanković. U skladu sa tim, izdvojili smo neke od primjera širenja govora mržnje na društvenima mrežama:

Fotografije broj 27 i 28: Neprimjeran sadržaj upućen g. Draginji Vuksanović Stanković

Fotografije broj 29 i 30: Govor mržnje iskazan kroz komentare na društvenoj mreži Facebook

7.2.3. PRIMJER BR. 3:

GOVOR MRŽNJE UPUĆEN BOŽENI JELUŠIĆ I SUADI ZORONJIĆ

Gospođe Božena Jelušić i Suada Zoronjić suočile su se s valom govora mržnje i mizoginije izazvane člankom objavljenim na portalu "Aktuelno". Članak pod naslovom "Odlazak starleta političke prostitucije" objavljen je tokom podnošenja izbornih lista za parlamentarne izbore. Povod teksta je izostanak poslanica Građanskog pokreta URA Božene Jelušić i Suade Zoronjić s izborne liste.

Članak je izazvao brojne reakcije i osude javnosti, što je navelo g. Jelušić da najavi podnošenje tužbe. Incident ističe sve češće verbalno nasilje nad ženama, posebno nad onima u javno-političkom životu u Crnoj Gori od kojih se uvijek očekuje više nego od ostalih kolega. Ono što je još tužnije jeste činjenica da se, izgleda, ovakvoj praksi ne nazire kraj. Određeni medijski izvori, iz različitih razloga, smatraju prihvatljivim objavljivanje skandaloznih i neprimjerenih članaka ne samo radi omalovažavanja žena, već i promovisanja rodno zasnovanih stereotipa i predrasuda u cilju podsticanja na govor mržnje generalno prema ženama. Portal Aktuelno je etiketirao poslanicu Boženu Jelušić kao "šampionku licemjerja bez konkurenčije", a poslanicu Suadu Zoronjić "vječito uzdržanom".

Fotografije broj 31, 32, 33, 34 i 35: Primjeri govora mržnje upućeni poslanici Boženi Jelušić

The image contains two screenshots from social media platforms. The left screenshot is from a post on 'PORTALANALITIKA.ME' dated 9. siječnja. It shows a woman in a white blazer and patterned scarf speaking in a formal setting. The post text reads: 'Jelušić: Dotakli smo dno, partije će morati da se dogovore'. Below the post are standard social media interaction buttons: 'Svida mi se' (93), 'Komentar', 'Podijeli', 'Najrelevantnije', and a comment section with two visible messages. The right screenshot is from a post on 'Šalter' dated 14.01.2023. It features a woman in a white blazer with a speech bubble containing the text: 'Velika je vala sramota što nisu ostavili jedno mjesto u vladu za najpametniju građanku ove države...'. Above the image is a caption: 'ne valja u CG biti (pre)pametna, može malo da prode, onako osrednja inteligencija, ali ko precera u inteligenciju, ne može se ničemu dobrome nadat ovde'.

A screenshot of a tweet from the account @Balkanskidemokr. The tweet text is: 'Suada Zoronjić i Božena Jelušić sigurno imaju neku međusobnu opkladu, pa se ovako utrukuju koja će biti više politički licemjernija.' Below the tweet are standard social media interaction icons: a reply icon (1), a retweet icon, a like icon (52), a share icon, a bookmark icon, and an upward arrow icon.

Svetlana Samardžić @svetlana_sesa · Jan 4, 2023

...

Replying to @GrunaStramen_

Jelusicka licemjer br.1

1

↑

Svi na glavu @Negosto1 · Jun 6, 2023

...

E kakav je bidon ova Jelusicka na Reflektor:)

1

↑

8.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Ovaj izvještaj se fokusira na ozbiljan društveni problem online nasilja i govora mržnje koji predstavlja prijetnju rodnoj ravnopravnosti, slobodi izražavanja i demokratskim principima u Crnoj Gori.

Primjeri online nasilja prema ženama iz javno-političkog diskursa jasno pokazuju ozbiljnost ovog problema. Žene u Crnoj Gori se suočavaju s kontinuiranim napadima, uvredama, prijetnjama i ponižavanjem na internetu zbog svog političkog angažmana i javnog izražavanja svojih stavova. Nasilje i govor mržnje usmjereni prema ženama u politici ne samo da ograničavaju njihovu sposobnost da slobodno izraze svoje mišljenje, već i stvaraju atmosferu straha i neprijateljstva koja može odvratiti druge žene od javno-političkog angažmana. Ovaj problem nije samo lokalna briga, već se odražava na šire globalne izazove vezane za rodnu ravnopravnost i demokratiju.

Zabrinjavajuće je što reakcije na govor mržnje prema ženama često nijesu dosljedne, kao što je slučaj sa govorom mržnje usmjerenim prema poslanici Vuković Kuč, na koji predstavnici parlamentarne većine nijesu javno reagovali niti osudili. Potrebno je stvoriti sistemski odgovor i unaprijediti saradnja između države, medija, regulatornih tijela i nevladinih organizacija kako bismo mogli da zaustavimo rastuće online nasilje usmjerenog ka ženama i neistomišljenicima uopšte.

8.1. PREPORUKE:

- Potrebno je implementirati programe edukacije o rodnoj ravnopravnosti i političkoj participaciji kako bi se razbili rodni stereotipi i podigla svijest o važnosti uključivanja žena u političke procese;
- Potrebno je usvojiti zakone kojima se jasno definiše šta sve predstavlja online nasilje i osigurati adekvatne pravne mehanizme za zaštitu žrtava i sankcionisanje počinioца;
- Povećanje vidljivosti žena u politici: Kroz ciljane medijske kampanje, javne debate i promovisanje pozitivnih primjera ženskih lidera, treba podsticati aktivno učešće žena u političkom životu radi stvaranja inkluzivnijeg političkog prostora;
- Povećanje kvota za učešće žena u politici kako bi se osigurala veća zastupljenost žena u donošenju političkih odluka;
- Promjena medijskog izvještavanja: Mediji trebaju aktivno raditi na pružanju objektivnih informacija o nasilju nad ženama u politici, izbjegavajući senzacionalizam;
- Potrebno je uspostaviti saradnju sa međunarodnim organizacijama i partnerima radi razmjene najboljih praksi i podrške u implementaciji efikasnih strategija za suzbijanje online nasilja nad ženama u politici;
- Kontinuirano promovisanje politika koje podržavaju rodnu ravnopravnost i osiguravaju zaštitu žena u političkom prostoru, kroz aktivno lobiranje i podršku relevantnih zakonskih inicijativa.

LEKSIKON POJMova:

Botovi su softverski roboti/agenti koji su programirani da samostalno rade na internetu često oponašajući ljudske aktivnosti na društvenim mrežama, pa je korisniku sa druge strane mreže teško utvrditi da li je to nalog kojim upravlja ljudsko biće ili je automatizovan. Pojam se koristi da označi i osobe koje kreiraju lažne profile na društvenim mrežama putem kojih popularizuju svoje stavove i interes, a napadaju one sa kojima se ne slažu.

Cyber nasilje je svako nasilje izvršeno korišćenjem digitalnih tehnologija, slanjem zlonamjernih poruka. Ono predstavlja široku kategoriju u koju spadaju mnoge vrste maltretiranja putem Interneta, ali se generalno odnosi na održiv i stalni obrazac povrijedjujućih ili prijetećih internetskih poruka poslatih s namjerom da nekome nanesu štetu.

Cyber proganjanje je svako korišćenje interneta i digitalnih tehnologija za špijuniranje i uzneniranje druge osobe. Ono predstavlja posebno ozbiljan oblik maltretiranja putem Interneta koji se može proširiti i na prijetnje fizičkim povredama na ciljanu metu. Može uključivati praćenje, lažne optužbe, prijetnje i često je praćeno offline praćenjem. To je krivično djelo i za počinjoca može rezultirati zabranom prilaska, pa čak i zatvorom.

Deepfakes su digitalno izmijenjene slike i video zapisi koji koriste vještačku inteligenciju za kombinovanje stvarnog izvornog materijala sa proizvedenim sadržajem za stvaranje hiperrealističnih prikaza pojedinaca koji govore ili rade stvari koje se nisu dogodili.

Dezinformacija je lažna ili pogrešna informacija koja je kreirana ili podijeljena sa namjerom da izazove štetu ili korist počinjocu. Namjera da se izazove šteta može biti usmjereni ka pojedincu, grupi, ili instituciji.

Doksovanje se odnosi se na čin otvorenog otkrivanja osjetljivih ili ličnih podataka o nekome bez njihovog pristanka u svrhe da ih osramoti ili ponizi. To može da varira od širenja ličnih fotografija ili dokumenata javnih ličnosti do dijeljenja sačuvanih ličnih poruka pojedinca u privatnoj grupi na internetu. Ključ je nedostatak pristanka žrtve.

Doxing takođe predstavlja vrstu online sramočenja (online shaming). Influenserske (uticajne) kampanje su djelovanja organizovanih državnih ili nedržavnih aktera sa ciljem da se utiče na domaće ili strano javno mišljenje, najčešće kako bi se postigli strateški ili geopolitički interesi. Ove vrste kampanja sve više koriste niz dezinformacionih taktika sa ciljem manipulacije javnim mnjenjem i podrivanja integriteta informacionog okruženja.

Izopštavanje je čin namjernog izostavljanja nekoga. Izopštavanje postoji u situacijama ličnog maltretiranja, ali se takođe koristi na mreži za ciljanje i maltretiranje žrtve.

Junk news uključuje objavljivanje propagandnih i ideološki ekstremnih, hiperpartijskih ili konspirativnih političkih vijesti i informacija pod maskom pružanja vjerodostojnih informacija. Izraz uključuje novinske publikacije sačinjene od lako provjerljivog lažnog sadržaja ili komentare predstavljane kao činjenične vesti. Komercijalno motivisane

neželjene vijesti - tj. novac, visoko podijeljen mamac za klikove sa niskim standardima novinarske produkcije - predstavlja ogroman i uglavnom neistražen medijski ekosistem.

Kompjuterska propaganda je upotreba algoritama, automatizacije i ljudskog kuriranja za namjernu distribuciju obmanjujućih informacija preko mreža društvenih medija.

Računarska propaganda uključuje učenje od i oponašanje stvarnih ljudi kako bi se manipulisalo javnim mnjenjem na različitim platformama i mrežama uređaja.

Koordinisano neautentično ponašanje je kada pojedinci ili grupe zajednički djeluju kako bi pogrešno naveli druge o tome ko su i šta rade. Ovdje je ključno organizovano i obmanljivo ponašanje aktera, a ne suština sadržaja koji dijele isti.

Lažno predstavljanje je kada neko napravi lažni profil u ime druge osobe ili hakuje njen nalog. Cyber nasilnik se pretvara da je njegova ili njena žrtva na mreži i narušava ugled žrtve.

Maskiranje se dešava kada nasilnik stvara izmišljeni profil ili identitet na mreži sa isključivom svrhom da nekoga maltretira putem Interneta. To bi moglo uključivati stvaranje lažnog email naloga, lažni profil na društvenim mrežama i odabir novog identiteta i fotografija, kako bi se prevarila žrtva. U ovim slučajevima nasilnik je neko koga žrtva dobro poznaje.

Mim stranice su nepersonalizovani profili kreirani na društvenim mrežama koji prenose određene poruke na satiričan i duhovit način, kroz parodiju, šalu ili neki oblik društvene, političke ili druge kritike. Konkretno, mim označava sadržaj zasnovan na jednom konceptu (najčešće slika sa tekstom ili video) koji korisnik mijenja i prosleđuje u online prostoru ne modifikujući osnovnu strukturu i prepoznatljivost tog sadržaja. Neautentični akteri su pojedinci ili organizacije koje djeluju tako da pogrešno navode druge o tome ko su i šta rade.

Osvetnička pornografija je svako neovlašćeno dijeljenje sadržaja putem interneta, ali i prijetnje dijeljenjem eksplicitnog sadržaja sa seksualnim karakterom kako bi se žrtve osramotile i ponizile.

Pogrešna informacija je lažna informacija koja je podijeljena bez namjere da nekom nanese štetu ili nepravdu. U nekim slučajevima, akteri mogu nenamjerno da dijele dezinformacije misleći da su one tačne.

Prevara je slična doksovanju, sa dodatnim elementom obmane. U ovim situacijama, nasilnik će se sprijateljiti sa njihovom metom i „uljuljkati“ ih u lažni osećaj sigurnosti. Nakon što nasilnik zadobije povjerenje svoje mete, zloupotrebljavaju to povjerenje i dijele tajne i privatne podatke žrtve trećoj strani ili više trećih strana.

Preziranje/ocrnjivanje se odnosi na čin nasilnika koji širi okrutne informacije o svojoj meti putem javnih postova ili privatnih poruka kako bi uništilo njihov ugled ili odnose s drugim ljudima. U ovim situacijama nasilnik ima tendenciju da ima lični odnos sa žrtvom, bilo kao poznanik ili kao prijatelj.

“Prženje” je vrsta maltretiranja na mreži koja predstavlja objavljivanje ili direktno slanje uvreda i psovki do njihove mete. „Prženje“ je slično trolovanju, ali će obično biti direktniji napad na žrtvu da bi je podstakao na svađu na mreži.

Trolovanje podrazumijeva namjerno ometanje komunikacije koja se odvija preko interneta. To obuhvata namjerno iznošenje netačnih informacija, potpirivanje neargumentovanih rasprava, vrijeđanje po bilo kom osnovu, kao i ostale vidove provokacija u cilju izazivanja reakcija i komentara kod ljudi. Internet trolovi su ljudi korisnici internetskih platformi koji namjerno uznenavaju, provociraju ili zastrašuju druge, često da bi odvukli pažnju i podrivali neslogu. Trolovi mogu djelovati kao pojedinci i u tom svojstvu širiti govor mržnje. Trolovi takođe mogu biti uključeni u koordinisano neautentično ponašanje.

Zlonamjerna informacija je tačna informacija koja je podijeljena sa namjerom da izazove štetu ili korist počiniocu, često podrazumijeva objavljivanje privatnih podataka u javnosti.

BIBLIOGRAFIJA:

- Monstat (jul 2023). *Indeks rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori*. Dostupno putem linka: [https://www.monstat.org/uploads/files/demografija/rodnaavnopravnost/Indeks%20rodne%20ravnopravnosti%20MNE%20\(2\)_25.7.pdf](https://www.monstat.org/uploads/files/demografija/rodnaavnopravnost/Indeks%20rodne%20ravnopravnosti%20MNE%20(2)_25.7.pdf);
- Zakon o zabrani diskriminacije, "Sl.list CG", (br. 46/2010);
- Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 042/11);
- Vijeće Evrope GREVIO (novembar 2021). *Opšta preporuka br. 1 GREVIO-a o digitalnoj dimenziji nasilja nad ženama*. Dostupno putem linka: [1680acf4da \(coe.int\)](https://1680acf4da.coe.int);
- Savjet Evrope (april 2019). *Sprječavanje i suzbijanje seksizma*. Preporuka CM/Rec (2019) Dostupno putem linka: <https://rm.coe.int/translation-preporuka-se-12-06-2019-/1680968597>;
- Savjet Evrope (Budimpešta, novembar 2001). *Konvencija Savjeta Evrope o sajber kriminalu*. Dostupno putem linka: <https://rm.coe.int/1680081561>;
- Savjet Evrope (Strazbur 2003). *Dodatni protokol Konvencije o sajber kriminalu koji se odnosi na kriminalizaciju djela rasističke i ksenofobične prirode počinjene kroz računarske sisteme*. Dostupno putem linka: CETS 189 - Additional Protocol to the Convention on Cybercrime, concerning the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems (coe.int);
- Savjet Evrope (Strazbur, 2022). *Drugi dodatni protokol Konvencije o sajber kriminalu o unaprijeđenoj saradnji i otkrivanju elektronskih dokaza ETS br. 185*. Dostupan putem linka: Full list - Treaty Office (coe.int);
- Savjet Evrope (septembar, 2016). *Strategija Savjeta Evrope o upravljanju internetom 2016-2019*. Dostupno putem linka: <https://rm.coe.int/internet-governance-strategy-2016-2019-updated-version-06-mar-2018/1680790ebe>;
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava (jul, 2015). *Informacija o učešću žena u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti u Crnoj Gori*. Dostupno putem linka: <https://www.gov.me/cyr/dokumenta/caec0cf7-a5aa-4709-a96f-753c02280430>.

